

ELÄINLÄÄKÄRIAMMATTEJA: Yksityinen nautapraktikko

*Pohjanmaalle
mahtuu vielä
lehmä.*

Leipäpuuna lehmät

Eläinlääkäreistä yhä suurempi osa toimii yksityissektorilla, liiton jäsenistä jo lähes 500.

Kokkolan seudulla työskentelee eläinlääkäri, jonka toimenkuva on harvinaislaatuinen: Juha Rättö keskittyy työssään vain nautakarjan lisääntymisasihin. Hän työskentelee yksityisenä ammatinharjoittajana Suomen nautarikkaimmalla seudulla. Eläinlääkäriammatteja sarjan edellinen henkilökuva julkaistiin lehdessä 7–8.

TEKSTI JA KUVAT: ANNA PARKKARI

”Minä pidän lehmistä”, sanoo Juha Rättö. ”Sen olen tiennyt ihan pienestä saakka. Opettelin lukemaan alle kouluikäisenä, koska kukaan ei ehtinyt lukea minulle ayrshire-sonniluettelo. Oli opeteltava itse.” Rättö kertoo myös, että muistaa hyvin, miten tiukka paikka kotitilan lehmien poislaitto hänelle oli.

Siksi hän hakeutuikin naapurien ja sukulaisten navetoihin. ”Päästessäni opiskelemaan eläinlääketieteelliseen olin jo ehtinyt oppia lehmistä jonkin verran. Kotikylässä Kytäjän kartanossa tein töitä navetassa kesäapulaisena. Silloin kun jo opiskelin, tarkastin siellä lehmä aina ennen eläinlääkärin tuloa ja veikkailin diagnooseja. Sitten eläinlääkäri Kalevi Halisen käynnin

jälkeen oli kiinnostavaa ja opettavaista katsoa, mikä meni pieleen ja mikä osui kohdalleen.”

Palo aiheeseen

”Fauniksen pöydässä Juha saattoi puhua silmät hehkuen jostain tietystä lehmästä”, kertoo kollega Saaren klinikalta. ”Hänen kiinnostuksensa oli kyllä hyvin selvää jo silloin.” Rättö kävi asepalveluksen

Sitä itseään puurtamassa. Myös tutkimusten aikana tilan väen kanssa käydään läpi lehmi- en asioita. Sonnien valinnassa varsinkin hiehoille omat omat kiemuransa.

vasta eläinlääkäriksi valmistumisen jälkeen leikkauksen takia. "Kaikki armeijan loma-ajat olin MTT:n alkionsiirtokoulutuksessa."

Asepalveluksen jälkeen vuodesta 1988 hän työskentelikin FABA:ssa eli Osuuskunta Kotieläinjalostuskeskus-FABA:ssa, joka tosin tuolloin oli toisen niminen ennen fuusioitumistaan. "Siellä tehtävät vaihtuivat yhteenään ja koko ajan tuli uusia haasteita. Olin vt. toiminnanjohtajana järjestöjen yhdistymisneuvottelujen aikaan ja tein myös paljon alkionsiirtotöitä kentällä, koska tekijöistä oli pulaa. Samaan aikaan matkustin maailmalla erilaisissa konferensseissa ja muissa tapaamisissa. Jossain vaiheessa alkoi tuntua siltä, että jotain muutakin työtä voisi tehdä ja perhettäkin olisi mukava tavata", kuvailee Juha Rättö. "Jälkikäteen on helppo sanoa, että aika noviisina olin mukana yhdistymisneuvotteluissa, hallinnossa ja johtamisessa. Olen huomannut, että johtaminen ei ole minun työtäni."

Rättö muuttikin työuransa suuntaa: vuonna 1998 hän ryhtyi tekemään eläinlääkärin töitä ammatinharjoittajana ja hankki vuokralle lypsykarjatilan kotiseudultaan Hyvinkäältä. "Kyllä se oli iso kriisi ja olin tehnyt silloin liikaa töitä. Väsymys vaivasi." Murrosvaiheen jälkeen vuonna 1999 Rättö siirtyi Pietarsaareen Snellmanin Teuras- tamolle terveydenhuoltoeläinlää-

käriksi. Perhe – vaimo, tytär ja poika – muutti saman tien mukaan länsirannikolle. "Mielessä kyti vielä ajatus käytännön kentällä toimivasta lehmäeläinlääkäristä, ja parin vuoden kuluttua uskalsin hypätä siihen kelkkaan. Aluksi olin sekä Snellmannilla että tein omaa praktiikkaa. Syksyllä 2001 asiakkaita alkoi olla niin paljon, että jäin pois isosta talosta. Ryhdyin kokonaan ammatinharjoittajaksi."

Rättö kertoo, että yksi viimeisistä herätteistä oli Helsingin Sanomien iso artikkeli suomalaisen maatalouden muutoksesta. "Siinä oli iso kartta, joka kuvasi suomalaista nautataloutta. Aikoinaanhan olin ajatellut, että minusta tulee tavallinen kunnaneläinlääkäri. Katselin kuvaa ja ymmärsin asuvani Suomen nautarikkaimmalla seudulla. Ajattelin, että täällä, jos missä, kannattaa yrittää."

Markkinointikanavana hän käytti keinosiemennysosuoskuntien kirjeitä tilallisille. "Uudenlainen yrittäjä sai aikaan torjuviakin reaktioita ensi alkuun, mutta nyttemmin en ole ainakaan kuullut kollegoilta kielteistä palautetta. Minulla on se käsitys, että töitä on riittänyt kaikille. Ellei niitä sitten ole liikaa." Yrittäjyys sinänsä ei ole tämän eläinlääkärin ensisijainen kiinnostuksen kohde. Hän kertoo ymmärtäneensä kuitenkin heti alkuun, että palkkioiden on sisällettävä vakuutus-, eläke- ja laitekulut ja

Juhan nopeat

Minkä näytelmän näit viimeksi? Kokkolan kaupunginteatterin Luistelijain kuningas -musikaalin. Se kertoo uskomattoman tarinan modernin taitoluistelun perustajasta. Ja onneksi minulla on lippu varattuna Kansallis-oopperan Salomeen.

Mitä teet itsenäisyyspäivänä? Olen kotona perheen kanssa. Aiemmin lauluharrastus toi itsenäisyyspäivälle aina konsertin, mutta se on nyt hyllyllä. Nautin siis vapaapäivästä perheen kanssa – ellei ilmaannu kiinnostavia luistelukilpailuja.

Ikivihreä vai klassinen? Klassinen, ehdottomasti.

Almanakka vai kommunikaattori? Almanakka.

Kumpi: 100 vai 400 kuntaa? Jaa-a, mieluummin 400. En ole koskaan uskonut, että organisaatioiden suuri koko sinänsä on hyväksi.

muut satunnaisetkin menot. Verottajakin vie tietysti osansa. "Sain silloin liitosta hyviä käytännön neuvoja palvelujen hinnoiteltuun ja toiminnan aloittamiseen."

Tiloja suomeksi ja ruotsiksi

Isonkankaan tilalla Kaustisilla juodaan aamukahvia. Nautojen siemennys- ja terveystiedoista koostuva mappi ja maidosta saadut tutkimustulokset ovat esillä kahvipöydässä ja karjaa käydään läpi nauta naudalta, emäntä kertoo kiiman seurannasta ja muita kuuluisia navetasta. "Nämä viisi voitaisiin tarkistaa tällä kertaa", ehdottaa eläinlääkäri. "Juu, ja voisitko katsoa myös Pitkoa, se ei oikein syö väkirehua ja sillä on ollut kuumetta." Eläinlääkäri täydentää

ja muuttaa etukäteen tekemäänsä työlistaa. Ulkopuolisellekin tulee selväksi, että nautojen kuulumisista ollaan hyvin selvillä. Puhutaan kahvipöydässä hiukan muitakin perheen kuulumisia ja kehutaan Helena Rautalan oppikirjaa naudan terveydestä.

Navetassa eläinlääkärillä on aikaa tehdä tarkastukset ja ohessa keskustella isännän ja emännän kanssa. ”Tämä on tiine, plussaa ja vasemmalta”, sanoo Rättö pudistellen kättään ja emäntä merkitsee tiedot muistiin. ”Tämä ei ole kyllä kiimaan päinkään”, kuuluu seuraavasta parresta. Tarkastusten jälkeen annetaan tarvittavat piikit ja hormonihoidot. Sitten katsotaan vielä pikkuväsiä, joka yskii. ”Kyllä se on keuhkotulehdus, lieneekö saanut jotain väärään kurkkuun.” Kun navetassa kaikki on valmista, käydään pirtissä läpi tehdyt toimet ja pohditaan sonneja. Rättö sanoo painokkaasti: ”Minusta sonnien pitäisi olla kestäviä lemmiä tai kestäviä suvuista, ennen kuin niistä aletaan ottaa sonneja siemennykseen. Nykyään tulee aivan liikaa huonoa utarerakennetta ja muuta hankalaa ihmisten kiusaksi. Kaikki sonnit eivät myöskään sovi hiehoille. Toisinaan ei tarjontaa ole kovinkaan runsaasti juuri hiehoja ajatellen. Kun tunnuslukuja sonnien ominaisuuksista alkaa olla niin paljon, täydellistä sonnia on vaikea löytää. Niinhän jalostus ei etene, että valitaan vain pari ominaisuutta eikä välitetä kokonaisuudesta ja odotetaan vasikan ja myöhemmin lehmän olevan juuri täsmälleen lukuarvojen mukainen summa. Yhdessä lehmässä tai suvussa voi olla paljonkin korjattavia ominaisuuksia. Kyllä niillekin oikea sonni löytyy, kun oikein kunnolla etsii.”

Osa tiloista on ruotsinkielisiä, ja ihmiset ovat Rätön mukaan hyvin samankaltaisia kielirajan molemmin puolin. ”Minusta täällä on mukavia ihmisiä. Kalajokisilta samoin kuin oikein eteläpohjalaisilta joutuu murteen takia välillä

Isäntäväen kanssa käydään läpi tilan hedelmällisyyttä kuvaavat tunnusluvut. Muutosten syitä pohditaan yhdessä.

kyselemään ja samoin ruotsissa on omat kommervenkinsä. Joihinkin niistä pääsee kuitenkin sisälle nopeasti, kuten että det onkin he.” Rätön asiakkaista yli puolet on yhä samoja kuin aloittaessa. ”Muistan hyvin harvoja tapauksia, että olisin tarkoituksella lopettanut yhteistyön. Yhdessä paikassa minusta tuntui, ettei minuun luotettu ja jätiin sopimatta sinne seuraavan tapaamisen. Ja saatan arvata jokusen paikan, jossa on tilalliset ovat hakeutuneet yhteistyöhön jonkun muun kanssa.”

Seitsemän viikon kierto

Nautaeläinlääkärillä ei ole tilojen kanssa mitään varsinaisia sopimuksia, joita pitäisi allekirjoittaa ja uusia. Yhteistyötä ja käyntejä suunnitellaan kuitenkin selvästi eteenpäin. Nyt tilakierto on noin seitsemän viikkoa, vaikka jotkut ottaisivat mielellään useamminkin. ”Minusta optimaalinen voisi olla sellainen viisi viikkoa”, sanoo ammatinharjoittaja. Vanhastaan hänellä on joitain asiakkaita myös Etelä-Suomessa vanhalla kotiseudulla. Siellä tulee käytyä 6–7 kertaa vuodessa.

Asiakkaat arvostavat, että eläinlääkärillä on aikaa pohtia ja käydä läpi oman karjan asioita. Useimmat tilat käyttävät myös kunnan-

eläinlääkärinä ja jotkut myös jotain muuta eläinlääkärinä. Lisäksi tulevat tietysti seminologi, sorkanhoitaja, maitotilaneuvoja ja muut neuvot. ”Lisääntymisen kannalta ruokinta, jalkojen kunto ja muukin terveys on tärkeää. Ei pelkkää hedelmällisyyttä voi tarkastella.” Tiloilla käydään läpi hedelmällisyyden tavallisimpia tunnuslukuja ja seurataan lukujen kehitystä edellisestä kerrasta ja yhteistyön alusta saakka.

”Nyt teillä meni luvut vähän huonommaksi, kun sillä Ruusulalla oli niin monta siemennystä”, toteaa eläinlääkäri Toholammilla. Tunnuslukuja ovat keskimääräiset luvut seuraavista: keskipoikimakerata, poikimavälin pituus, lepokauden pituus, siemennysten määrä tiineyttä kohti, siemennyskauden pituus ja tiineysprosentti ensimmäistä siemennystä kohti. Eläinlääkäri näyttää myös mainitsevan, jos lepokausi alkaa olla erityisen pitkä tai toisaalta liian lyhyt. ”Monilla luvut pitävät aika hyvin kutinsa, vaihtelu on pientä, poikimavälissä vaikkapa 370 vuorokaudesta 380 vuorokauteen, poikimakertojen määrä 2,3:sta noin 2,7:ään. Aina käydään yhdessä läpi, mistä muutokset johtuvat. ”Ne tilat, jotka itse osaavat seurata kiimakiertoa, osaavat sen, vaikka muut olosuh-

teet, vaikkapa ruokinta muuttuisi”, sanoo Rättö.

”Olen varoittanut, että jos ette ole tähän mennessä laiduntaneet karjaa, tyytykää jaloitteluun tarhasa ensi kesänä”, toteaa Rättö ajankohtaisesta aiheesta, ensi kesän alussa voimaan astuvasta jaloittelulupakosta 60 päivänä. ”Ruokinta muuttuu muuten niin äkillisesti, että se ei voi olla vaikuttamatta kaikkeen muuhun. Ja täällä on myös lehmiä, jotka eivät ole ikinä olleet ulkona.” Myös karjan koosta tulee puhetta tilallisten kanssa. Rättö kertoo varoitelleensa kasvattamasta karjan kokoa, ellei ole varma ulkopuolisen työvoiman saannista. ”Minusta perhe hoitaa sellaisen 50–60 lehmän karjan aika sujuvasti, jos muut asiat ovat kohdallaan. Jos päitä on 200, on oltava ulkopuolista työvoimaa ja sen saanti on usein kiven alla.”

Kaupungin vaihto

Rättö perheineen muutti kesällä Pietarsaaresta Kokkolaan. Muka-valta tuntuva uusi kaupunki ja harrastukset ovat vieneet koko perheen mukanaan. Talokin löytyi kohtuullisen helposti; se oli ainoa, jossa perhe kävi sisällä. Lasten koulut ja jäähalli ovat pyörätien varrella muutamien minuuttien matkojen päässä. Nyt alkaa selvitä, miten tämä työstään pitävä eläinlääkäri lataa akkujaan: ”Hastuin taitoluisteluun jo nuorena oikein kunnolla. Muista hyvin kaiken jo Sapporon kisoista lähtien vuodelta 1972. Luistelussa yhdistyy hienolla tavalla musiikki, liikunta, tekniikka ja taide”, sanoo Rättö silmät innosta loistaen. Hän on nyt

**Kokkolan
kaupunginteatterin
kotisivut ovat
osoitteessa:
www.teatteri.
kokkola.fi.**

taitoluistelutuomarina kansallisella tasolla yksin- ja pariluistelussa. Ta-voitteena on päästä vuoden päästä SM-kisatuomarien testiin.

”Perustimme heti Kokkolaan muutettuumme, tai oikeastaan muuttokin oli vielä vaiheessa, uuden seuran, Juniori Hermeksen. Lapset luistelevat molemmat ja vaimoni Hipsu on mukana seuran hallituksessa ja huollossa.” Paris-kunta meni naimisiin jo vuonna 1985.

Uusi taitoluistelu-seura järjesti ensimmäiset kilpailunsa syyskuussa. Alueen lehti Keskipohjanmaa kirjoitti Jackson Haines Memorial Cup -kilpailuista 25. syyskuuta: ”Vasta viime keväänä perustettu Juniori Hermeksen taitoluistelu-osto sai tehdä pitkää päivää kisan onnistumiseksi. Innostunut tekeminen palkittiin hyvänä kisana.” Kisassa luisteli yhteensä yli sata eri ikäistä junioria.

Kokkolan kaupunginteatterissa menee parhaillaan musikaali Luis-telijain kuningas, joka kertoo modernin taitoluistelun perustajasta Jackson Hainesista. Uskomatonta tarinassa on, että Yhdysvalloissa vuonna 1838 syntynyt Haines on haudattu Kokkolaan. Kisojen yhteydessä Hainesin haudalla oli muistotilaisuus, johon koko Rätön perhe osallistui. Kokkolassa on myös rullaluistelukilpailu, joka kantaa Hainesin nimeä, koska luistelumies kehitti myös rullaluistimia. Musikaalista on näytöksiä vielä joulukuun puoliväliin saakka.

Terveisiä opiskelijoille

”Olisi hienoa, jos opiskelijoista edelleen löytyisi tuotantoeläimistä kiinnostuneita. Vaikka karja vähenee, ei työ lopu. Minusta on silti hyvä, että perusopinnot ovat monipuoliset, erikoistua voi sitten, kun on hyvä pohja. Kehittyähän täytyy aina. Minäkin osallistuin tauon jälkeen Eläinlääkäripäiville, kun oli sektio kotieläintuotannon terveystalvemuutoksista.” Rättö arvioi

Yksityinen ammattiharjoittaja

- Asiakastiloja noin 90.
- Noin seitsemän viikon kierto asiakaskäynneissä.
- Ei vakituisia sopimuksia tilojen kanssa, töitä suunnitellaan yhdessä eteenpäin tilakäynneillä.
- Tilat ovat noin sadan kilometrin säteellä Kokkolasta, muutamia tiloja omalla kotiseudulla Hyvinkäällä.
- Työaikaan kuuluvat etukäteen tilojen töiden valmistelu lehmäkisterin perusteella, taloussuunnittelu, työmatka-ajot noin 70 000–80 000 kilometriä vuodessa, tilakäynnit, alan seuraaminen, muun muassa jalostusarvot ja hedelmällisyyden tutkimuksen kehittyminen.
- Muita töitä: sikojen keinosiemennyslunnot, seminologien näyttökokeiden vastaanotto, luentoja hedelmällisyydestä tai terveydenhuollosta.

lisäksi, että Pohjanmaalla ei purematta niellä, josko edes purraan. ”Sanovat kyllä asioita suoraan, mutta siinäkin on puolensa.”

”Kun nyt kerran kysyt yleisesti, mikä ottaa päähän, niin minua kismittää, jos lapset eivät saa olla lapsia tai heistä ei pidetä huolta. Omia haaveita ei pitäisi toteuttaa lasten kautta. Meillä esimerkiksi lasten luistelu on vapaaehtoista ja he itse päättävät mahdollisista tavoitteistaan. Poikani tosin sanoi kysyttäessä kolmoishypystä, että kuule, minä aion hypätä neloshypyn. Tyttäreni oli välillä vähemmän innostunut paneutumaan luisteluun ja tällä hetkellä hänen intoa täynnä.”